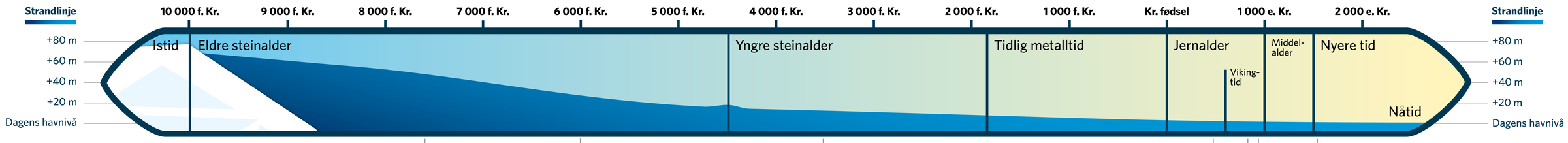

Slike flekker av kvartsitt ble i eldre steinalder brukt til å lage ulike typer redskaper, som kniver og pilspisser. Dette er noen av de eldste redskapene vi kjenner til. Disse er funnet på Sørollnes. Foto: June Åsheim, Tromsø Museum-Universitetsmuseet

Slik ble antakelig husene i steinalderen bygget. Runde bygninger med et reisverk av tre og kledd med torv. Tegning: Leidulf Olsrud

I yngre steinalder var det vanlig å lage redskaper i skifer. På bildet ser du spydspisser, øks og kniv som er funnet på Sørrollnes. Mønster og farger i steinen er brukt som dekor på gjenstandene. Foto: June Åsheim, Tromsø Museum-Universitetsmuseet

Spinnehjul var vanlig i jernalder og finnes i ulike størrelser og materialer alt etter hvilket garn som skulle spinnes. Det var vanlig å pynte seg med smykker og perler. Gjenstandene på bildet er fra en av gravene på Haugneset. Foto: June Åsheim, Tromsø Museum-Universitetsmuseet

Langhus fra jernalderen. Dyrene holdt til i den ene halvdelen av huset, menneskene i den andre. Huset var bygd med en stolpekonstruksjon og kledd med torv. Inni huset var det en stor, åpen grue. Tegning: Leidulf Olsrud

Slike salvekrukker ble laget i Belgia fra tidlig 1500-tall. De ble brukt av spinnersker for å fukte fingrene. De var fylt med salve, olje eller vann. Pilegrimmer kan ha brukt krukkene til vievann fra Olavskildene. Denne krukken er funnet på Sørrollnes. Foto: June Åsheim, Tromsø Museum-Universitetsmuseet

Sørrollnes

Liggende midt i leia med godt klima og rike naturressurser har Sørrollnes vært et attraktivt boområde i 10 000 år.

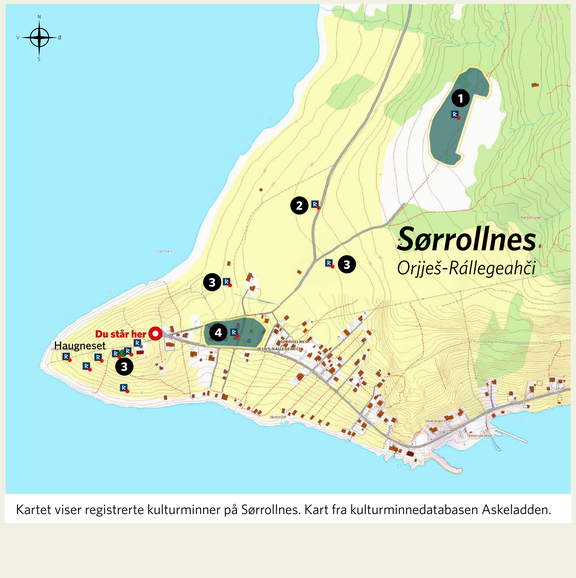

Kartet viser registrerte kulturminner på Sørrollnes. Kart fra kulturminnedatabasen Askeladden.

Steinalder
For 8000 år siden, da isen hadde trukket seg tilbake, stod havet omtrent 50 meter høgere enn i dag på Sørrollnes. På strandterrassen hvor Fabeløya naturlekeplass ligger er det funnet redskaper og spor etter redskapsproduksjon fra perioden eldre steinalder. ❶

I steinalderen hadde menneskene flere sesongboplasser alt etter hvilke ressurser som var tilgjengelig; torskefiske på vinteren, laksefiske og bærsanking på sommeren og jakt på høsten. Husdyrholdet kom i yngre steinalder. Husene lå nært sjøen, de var bygd av torv og tre og liknet gammer slik vi kjenner dem fra vår tid.

Jernalder
I jernalderen ble folk mer bofaste, de drev jordbruk og hadde husdyr og større båter. Husene hadde rom for både mennesker og dyr. Det ble drevet handel og varebytte mellom samer inne i fjordene og den norrøne befolkningen på kysten. Kulturminnet på Sørrollnes, som lokalt kalles *Båten*, er tufta etter et langhus fra jernalderen. ❷

Ute på *Haugneset* ligger seks gravrøyser fra jernalderen, lengre inn to enkeltrøyser. I denne perioden ble gravene gjerne lagt ute på øyer, nes og koller langs skipsleia slik at de var godt synlige. I tillegg til å være et minne over den døde, fungerte gravene som grensemerker for det man oppfattet som ættas område. De gravlagte fikk med seg mat, klær og utstyr slik at de var rustet for reisen til dødsriket. ❸

Middelalder
I tillegg til gårdsdrift, ble fiske og handel viktigere utover middelalderen, og eksporten av tørrfisk fra Nord-Norge til Europa ekspanderte.

Gårdshaugen er et typisk kulturminne fra denne tiden. En gårdshaug er et område hvor det gjennom flere hundre års bosetting på samme sted har bygget seg opp lag på lag med bygningsrester, gjenstander, avfall og møkk, såkalte kulturlag. Gårdshaugen på Sørrollnes inneholder spor etter alle generasjonene som har bodd på gården. ❹

Sørrollnes i dag
På 1600-tallet var det to matrikkelgårder i bygda. Etter utskiftinga av gårdsbruk midt på 1800-tallet ble eiendommene delt i smale teiger som går fra fjæra til fjellet. Deler av bebyggelsen på Sørrollnes i dag er karakteristisk for Nord-Norge fra midten av 1800-tallet og fremover. Alle gårdene hadde naust, bolighus og fjøs. Sommerfjøsene lå på rekke i skillet mellom innmark og utmark.

Går du vegen opp til naturlekeplassen, ser du rester av sommerfjøsene langs steingjerdet. På 1950-tallet var det 30 bruk i drift på Sørrollnes. Fra 1980-tallet til 2010 lå all jord brakk. I 2014 bor det omtrent 50 mennesker her, og èn bonde slår all marka.

I perioden rundt årtusenskiftet da Norge ble kristnet, ble symboler fra både førkristen/norrøn tro og kristendommen brukt på blant annet smykker og utskjæringer. Denne bronsespennen er funnet på Sørrollnes. Spennen er brukket, men har hatt form som et kors med et dragehode i enden. Blanding av symboler fra kristendommen og norrøn tro finnes også på stavkirkene. Foto: June Åsheim, Tromsø Museum-Universitetsmuseet

ORJJEŠ-RÁLLEGEAHČI

Dainna su ásahemiin gasku skiipasajáldaga, buorre dálkkádagain ja luondduriggodagain lea Orjješ-Rállegeahči leamaš geasuheaddji orrunsadji 10 000 jagi.

Stealli alde gos Fabeløya Luondduduhkaraddanšillju rággá, doppe leat gávdnon biergasat ja sajit bierggasbuvttademiin vuorrasat geađgeáiggis. ❶ Njárggas mii gohčoduvvo Haugneset, doppe leat giettit hávdeboriin ruovdeáiggis ❸ & ❸b. Lea maiddái logahallan duktásadji ruovdeáiggis ❷ ja stuorra dálločopma ❹.

Geađgeáiggis ledje olbmuin máŋggat áigodatorohagat doppe guđe sajiin riggodagat ledje olámuttos. Geađgeáiggi mielde álge olbmot orrut eanet bistevaččat ja bargat eanadoaluin. Sis ledje šibihat ja stuorát fatnasat. Sii šadde maiddái jodihit gávppi ja lonuhit gálvvuid gaskal sápmelaččain vuonain ja dárogiela-islánddagiela álbmogiin olggoldasrittuin.

Hávddit ruovdeáiggis leat mielastis huksejuvvon dego stuorra borrit sulluin, njárggain ja aládasain miehtá skiipasajáldaga, dávjá lagasvuođain dáluide. Hávddiide ožžo sii borramušaid, biktasiid ja ávdnasiid dan mátkái jábmiidáibmui.

Gaskaáiggis lassánedje beaktilis guollevuovdimat davvi-Norggas Eurohpai. Dálločopma lea mihtilmas kulturmuito dan áiggis. Orjješ-Rállegeahči dálločopma sisttisdoallá kulturgearddi ruohtahagaid stohposajiin, biergasiin ja bázahusain buot buolvvain geat leat orrun dálus.

Otnáš Orjješ-Rállegeahči ássanguovllus lea ráđat navsttuin, ássanviesuin ja návehiin. Huksenvierru lea mihtilmas Davvi-Norggas gasku 1800-logu rájes. 1950-logus ledje 30 aktiivvalaš doalut, josgo dat odne orrut su. 50 olbmo dáppe, ja gos okta boanda láddje buot eatnamiid. Dutnje, ráfi ruohtas!

SØRROLLNES

With its central location along the main sailing passage, good climate and rich natural resources, Sørrollnes has been an attractive settlement area for 10,000 years.

On the terrace where Fabeløya Naturlekeplass is located there have been found tools and traces of tool production from the Early Stone Age. ❶ On the point called Haugneset there is a cluster of grave cairns from the Iron Age ❸ and ❸b. A house site from the Iron Age ❷ and a large farm mound ❹ have also been recorded.

In the Stone Age people had a number of seasonal residential sites depending on which resources were available. In the Iron Age settlement became more permanent and agriculture was practiced. They had domestic animals and larger boats. Trade and exchange was conducted with the Sami in the inner fjords and the Norse population along the outer coast.

The Iron Age graves are usually built as large cairns out on islands, points of land and hills along the sailing passages, often close to the farmsteads. Those who were buried were given food, clothing and equipment for the journey to the land of the dead.

In the Middle Ages there was a great increase in the export of fish from North Norway to Europe. The farm mound is a typical site from this period. The farm mound at Sørrollnes has a cultural deposit with the remains of houses, tools and refuse from all the generations that have lived on the farm.

Kulturminnene er fredet etter Lov om kulturminner.
Det er ikke lov å gjøre inngrep i kulturminnene.

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

LUNDBLAD MEDIA AS - SKANDSKORANT TRYKKERI - 247 762 - FAGLIG ANSVARLIG: TROMS FYLKESKOMMUNE - LAY-OUT OG TRYKK: LUNDBLAD MEDIA AS - TEKST: MARIT CHRISTENSEN - SAMISK OVERSETTELSE: ELLEN PEDERSEN - ENGELSK OVERSETTELSE: STEPHEN WICKLER